

007
1. Sp

Tom 74

1. De
2. J
3. l
4. H
5. A
6. H
7. De
8.
9. H
10. H
11.
12. 13.
14. C
15. D
16.
17.

64.

DISPUTATIONEM PRIMAM,
De

VIRTUTIS STIMULO

offert

P R Æ S I D E

M. CHRISTIANO MARTINO

Seelmann/

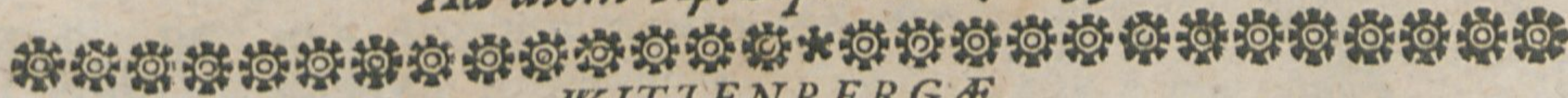
Leutschov, Hungarò,

RESPONDENS

HENRICUS CHRISTIANUS Kirckstein/

Magdeb. Saxo.

Ad diem 14. Septembr. 1695.

WITTENBERGÆ,

Prælo SCHULTZIANO Acad. Typogr.

Ino M

DISPUTATIONEM PRIMAM
De
VIRTUTIS
STIMULO

offert
P R A E S I D E
M. CHRISTIANO MARTINO

Secundum
Lentichoy, Hungaroy
R E S P O N D E N S
HENRICUS CHRISTIANUS RICHTEIN

Magd. b. 3. 10.
Ad diem 14. Septembris, 1697.
WITTEBERG.
Tito SCHULZIANO Acad. Typogr.

Handwritten signature or mark

co
id
ni
&
inc
ve
lun
mu
inc
ctu
tus
scr
lar
tas
& f
sap
Re
con
fop
pru
zel
ref
P. S.

M. S.

Præfatio.

Hominibus inter cætera mortalitatis incommoda duplex quoque animæ malum adhærere, caliginem scil. mentis & proclivitatem in omne nefas, Aristotelem innuisse noximus L. 7. Polit. c. 1. Posterius Digitus Dei confirmat ex Gen. 6. Arnoldus Geulinx in *γνώθι σεαυτόν* aliis verbis idem affirmat, Obl. VII. Sect. 2. §. 10. n. 7. inquit: Calamitates animi duum generum sunt: consistunt enim in inscitia intellectus & malitia voluntatis; inscitia intellectus inde provenit, quòd non incipiamus philosophari a cognitione nostrum; inde enim omnis veri cognitio tanquam a capite ducenda erat: malitia autem voluntatis videtur ex eo provenire, quod sensibus nostris ita distrahamur in varia: hinc enim fit, ut dictamen mentis quasi oblitteretur & inducatur animusque non satis ad illud attendat. Vera sunt, Intellectus rudis est, hoc experimur, cognitionis amor quidem ipsi insitus, imperitus tñ. naturâ rerum omnium instar tabulæ, cui nihil inscriptum est, agente sic Philos. l. 3. de anima c. 4. quod in tantum ipsi largimur in quantum Theologis nostris non adversatur. Voluntas a se disfidet instar Paralytici, modò huc modò aliorsum tendit & fertur. Duplici huic incommodo duplex medicamen offerunt sapientes. Priori præbent *σοφίαν*, alteri *φρόνησιν*. Plutarch. de Stoic. Repugn. *φρόνησιν* nobis propriam facimus, qui practice beatitudinem consequi speramus. Ab hac nunquam discedit virtus moralis Philosopho monente 6. Ethic. 10. Impossibile illum, qui non fit bonus, esse prudentem. Hæc via est ad finem, Scalig. exerc. 254. Sed non datur zelus in gressu absque stimulo. Ad vivum nos examinemus, an sine respectu vel boni, vel jucundi, vel honesti agamus? Q. Maximum & P. Scipionem, cum majorum imagines intuerentur, dixisse accepimus.

A 2

mus:

^{stimulus}
mus: Nec lucent ^{the sin} sed stimulant. Sall. Bell. Jugurth. i e. vehementissime sibi ad virtutem animum accendi, & memoriâ rerum gestarum eam flammam in pectoribus suis crescere, neque prius sedari quam virtus eorum famam & gloriam adæquârit. Sic est, torpor nobis a natura inest, ideoque indigemus stimulo. Stimulus juxta Homer. Jl. ζ. Græcis est βικλαξ. Bipennem describit Oppianus Halievtic lib 5. v 257. Fustis est acutæ cuspidis, quô boves suppunguntur. imo & equi, vid. Bochart. Hierozoici Part. I. L. 2. c. 39. unde Statius Lib. i. Silv. i. Ceu stimulis accendat eqvum

Inde per translationem notat omne id quô vexamur. Cum eruditus obligationem virtutis stimulum faciendo sentimus. Non intelligimus per stimulum instinctum naturalem, non affectum & appetitum ^{εν τῷ ἀλόγῳ} existentes, sed actus analogiam præferentes cum iis, qui ^{εν τῷ λογικῷ} insident & voluntatem excitant, ex quibus deducitur vel actio boni vel intermissio mali. Ad id respicit Obligatio ex Lege naturæ orta, quam in Inscriptione virtutis stimulo insignire volumus. De hoc ex Ethicis verba facturi DEum imploramus, ut cæpta moderetur, secundetque!

Rem ipsam aggredientes imiscebimus ea, quæ signa rerum videntur explicare, sed breviter. Non enim vocabula aucupari, syllabas sectari, literas numerare & nescio quæ Sophismata inde fabricare omisissis necessariis magis & severioribus, voluntas est, sed eruditos imitari, veritati statim intendentes. Notio prima est Obligatio, quasi ob legem actio. Nomen vel exinde mutuantes, quod CL. Placcius in Physiol. moral. c. 3. §. XXX def. 7. dicit: obligare est debitum seu obligationem alteri dare. Qui autem dat, agit. Et qui propter legem dat, ille propter legem agit, & ita dicitur quasi ob legem agere, inde ipsi obligatus audit debitor, qui necessitate alteri ad agendum vel omittendum tenetur. 9. III. 3. l. c. Durandus Lib. II. Sent. Dist. XXXIX. Quæst. 5. subtilitatem quærit inter τὸ obligare & τὸ ligare, quâ non parum etymon nostrum defendi potest. Definitio Obligationis in genere juxta Pufend. L. I. c. 6. §. 5. p. 92. J. N. & G. est qualitas moralis operativa, quâ quis præstare aut pati quid tenetur, vel juxta CL. Velthemii Introd. ad Grot. de J. B. & P. N. I. c. 1. §. 42. p. 129. est necessitas actionis in genere morum; vel juxta Placcium l. c. est necessitas agendi, vel ex lege, vel ex præcepto orta; vel secundum J. C. Tos Romanos do-

nos docente Pufend. l.c. est vinculum juris quò necessitate adstringimus alicujus rei præstandæ. Nobis intelligentibus, quod hæ descriptiones obligationis in genere, illam ex lege naturæ ortam non satis explicaturæ sint, cum illæ omnes obligationem, prout in subiecto hæret, monstraverint, nostra verò obligationis actum, quomodo procedatur, declaratura sit, aridet ea, cujus Autorem Richardum, Cumberland de leg. nat. c. 5. §. 27. Pufend. l.c. prodit, quam quidem, nos ex Lexic. Rationali Stephani Chauvin sub Rubr. Obligatio, notamus. Hujus, specialem ex lege naturæ ortam involventes, faciem sic mutamus: Obligatio naturalis est actus Dei, quò virtutes, rectæ rationi & legi suæ conformes, omnibus hominibus necessarias esse, indicat, ad felicitatem summam consequendam.

Naturalis) hoc ipso distinguitur a civili nostra obligatio. Differentiam hujus denominationis ex ambarum origine petimus. Naturalis scilicet originem ducit ex natura actus vel per se debiti, vel illiciti; civilem ex voluntate superioris unice dependere certum est. Non igitur *vo* naturale hic sumitur vel constitutive, vel consecutive, vel relative, in oppositione vel ad supernaturale, vel ad violentum vel ad voluntarium, vel ad artificiale, vel ad fortuitum & casuale, sed saltem complete & originative; oritur enim ex legis naturæ traditione. Per hanc legem non intelligimus statuta ista communia quæ in Phisicis traduntur, & naturalium considerationem involvunt, sed quòd sermo nobis sit de naturæ lege, ad moralium operationum respectum tendente, fatemur. De qua pluribus infra.

Est actus.) Ab agendo nomen retulit, & significat quicquid alterum perficit, seu actuat per potentiam, aut complet. B. Donat. Metaph. Usual. c. 25. §. 20. 21. Non igitur spectat vel ad genus morum, vel naturæ, sed intelligitur ab his abstractus.

DEI.) Quis Deus sit Philosophum Christianum ignorare pudeat! Tantùm hic nobis dicendum erit, qualem se gerat. Vices Legislatoris in se suscipit, & ita Autor & Dominus legis naturæ est, & est is, unde lex procedit, cum natura objecti, & voluntas superioris legis fundent moralitatem. Hoc discimus ex CL. Velthemio l. c. l. i. c. 1. q. 3. §. 3. p. 245. dicente: Autor legis vel præsumitur is in cujus liberrima potestate lex est ita, ut ea de mere indifferenti, ἀδιάφορον vocavimus, disponat, vel significatur is, unde lex procedit, seu objectum legis sit indiffe-

rens, seu natura ejus fundet moralitatem. Idem Legis autor causa efficiens obligationis naturalis est, non enim aliunde hac obligatio proficiscitur, cum solus Deus hominum conscientias obstringere possit, & quidem mediante naturâ humanâ, quo ipso illis adversamurassentibus: à Deo immediate legem naturæ hominibus inscribi; quæ opinio ex falsa fuit Hypothesi, animam scil. nostram ab ipso Deo *aius* infundi, & a parentibus non traduci. Vid. Zanchius in volum. c. 10. th. 8. p. 17. Si Deus est Autor legis, ut Legislatoris requisiti clareat est necesse. Magnum inter Jctorum sententias est divorcium, in duas tamen classes commode referri posse sentimus. Habeat Autor legis 1. jus legem dandi 2. potestatem abrogandi & mutandi. Prior claslis observationem meretur vel ideo, quia hîc non inconvenienter de manifestatione & promulgatione legis disquirere possumus. Quæstio satis quidem ventilata, sed nondum penitus inter omnes discussa, scrupulû injicit: an sine promulgatione legis Autor legis nos obligare possit? non est sermo de promulgationis solenni ritu, quæ rigorosior Sanderon Præl. 8. de LL. promulgatione requirit, sed de tali quali manifestatione, quâ lex nota fit subditis; & respondemus, quod ad complementum obligationis necessario pertineat legis manifestatio. Supponimus enim nullam valere obligationem lege ignotâ, supponimus legem quandam publicam & universalem esse, supponimus neminem ad impossibile obligari posse, (at certe legem servare quam nescias impossibile est) sequitur omnino, necessariam esse manifestationem & significationem eorum quæ in lege continentur. Promulgavit itaque Deus Legem naturæ; non dicimus de exteriori & sensibili, sed de interiori & mentali, singulis sigillatim facta promulgatione. Neque deserenda hæc est Quæstio: Quonam scil. tempore obligatio incipiat, an statim post promulgationem, an vero demum tempore, cum debitor sciverit se obstrictum esse? affirmamus prius, hæc tamen cautelâ, ut in lege & obligatione nostra habeatur respectus personarum. Dare Legem nemini competit nisi Majestati, & olim Imperatori proprium erat. L. ult. C. de ll. Hodie vero cuique Magistratui in suo territorio commune esse edocemur a Politicis. Differentia hoc ipso sese offert inter Legislatorem & Judicem. Amplior Jurisdictio est Legislatoris, arctior Judicis, quippe qui interdum ipsas easdem leges, quæ feruntur, observare tene-

tenetur, qui respectus tamen in Deo non realis sed mentalis est. Alterum requisitum an Deo ut Legislatori in lege naturæ conveniat? dubii nimis quidam sunt Moralistæ, quidam temere asserentes. Quod abrogationem concernit, dicimus: nec Deum velle, nec posse legem naturæ abrogare, Deus enim sine bono fine nunquam agit, neque suarum rerum est destructor, sed conservator potius. Imperfectionem igitur adscribunt Deo, qui statuunt, ipsum legem abrogare posse naturæ; idem enim est ac si dicerent: quod Deus semel pronuntiavit bonum, illud destruit. Absit, ut sic vel opinemur. Circa mutationem Scholastici duplicem respectum involvunt, dicentes: mutari quicquam posse 1. per additionem 2. per subtractionem. Aquinas 1. 2. Quæst. 94 art 5. dicit: mutari legem naturæ, cum præcipiatur quid lege humanâ, quod ante non observatum sit. Sed non mutatur lex naturæ, sed illustratur, & si quid mutationi simile acciderit, actiones hominum involvunt; taceam, quod legi naturæ nihil possit addi, quod antea ipsi non infuerit. Neque legi subtrahi quid potest, manente scil. ipsius legis substantia. Multo minus legi naturali aliquid demere quis potest, quippe quæ & ratione sui, & ratione Legislatoris, & ratione hominum immutabilis manebit. Non potest Deus abrogare, nam hoc impossibile non infirmitatis sed virtutis & Majestatis est. Non vult Deus jus naturæ firmum mutare, quia constanti hoc ordine societates naturales sua providentia regere decrevit; non potest, quia, ut hoc jure actus humani in societatibus procedant, omnino justitiæ Dei est consentaneum, ut, si ab illo jure recessum fuerit, non possit non violari justitia divina, quæ, cum Deo essentialis sit, Deus sibi non repugnabit. Sed dices, E. Deus non est legitimus Legislator, quia non habet requisita Legislatoris. Resp. Requisita illa desumuntur ex consideratione LL. humanarum, quibus Deus se obstringere non patitur in suis legibus. Si Deus ut Legislator agit in obligatione, E. non natura sine Deo; quicquid deblateret nefandus ille Atheus, Studiosus vagabundus Matthias Knutzen, Holsatus, in colloquio Hospitis cum tribus diversæ religionis Hospitibus scribens: Dieses Gewissen hat in unsern Leibern die gütige Mutter der Natur eingepflancket / welches uns in diesem einzigen Leben unser Bibel / Prediger und Obrigkeit ist / und lehret ehrlich leben / niemand beleydigen und einem jeden das seinige zukommen lassen.

lassen. Quòd naturam solam sine Deo intelligat patet ex Colloq.
Heinr. Brummeri & Pastoris Castrensis: Herr Feld-Prediger / mich
wundert/das ihr uns allezeit mit Gott/und dem Teuffel schreckt/da doch
die meisten unter unsern Regiment Gewissener sind/welche nicht glauben/
das ein Gott/oder Teuffel sey. Nec opinio Edoardi de Cherbury
Naturalistarum Antecessoris approbanda, qui in Tract. de Relig.
Gentilium & appendice libri de causis eorum quinque articulos re-
censet, ad quos naturâ solâ obligati sint homines. 1. Scire, aliquod
numen supremum esse. 2. Numen illud coli debere 3. virtutem cum
pietate conjunctam optimam esse rationem cultus divini 4. Respi-
scendum esse a peccatis & 5. Dari præmium vel pœnam post hanc vi-
tam. Cui lampadem prætulisse videtur Gabr. Vasquez. Tom. 2. in
1.2. Aquinat. Disp. 150. c. 3. §. 22 statuendo: legem naturæ in creatura
rationali ipsamet esse naturam, quatenus rationalis esset, ut alio-
rum absurditates taceam. Controversiæ inter Thomam Aquin. in
1.2. Q. 71. artic. 6. aliosque Scholasticos ventilatæ: an supposito, non
esse DEum, aut non curari ab eo negotia humana, tamen ad præce-
ptorum juris naturæ observantiam obligaremur? sive quod eodem
redit sensu: an supposito, nullum dari Legislatorem talem, qualem
nos esse asserimus, tamen obligaremur legi naturæ? inopinanter
respondet Pufendorff de offic. hominis & Civ. Lib. 1. c. 3. §. 10. p. 47. ne-
gandò. Nos addimus & natura obligationis, & qualitas Præcepto-
rum juris naturæ, & extensio ejus, & conscientiæ testimonium uno
quasi ore confitentur, non dari obligationem, nisi simul detur is, cui
parere teneremur. Ita Doctor noster in MSC. ad Pufend. l. jam c.
Quò (scil. actu) virtutes) Objectum hoc reale est, ejus nomen a vi-
ribus deducitur; non adhibetur impræsens pro naturalibus cujus-
que rei viribus & facultatibus, non pro accidentali ac supervenien-
te earum perfectione, non pro seminio & igniculis virtutum, quibus-
dam hominibus naturaliter infitis, nec pro qualitate cœlitus infusâ,
sed est habitus electivus consistens in effectu, actu, & mora-
lium rectitudine atque conformitate cum lege naturæ ac recta ra-
tione. Dividuntur præcipue in tres classes. Conf. Doctor noster
in Prud. morali P. IV. c. 1. §. 9. 10. & cap. 5. §. ff. De quibus ex instituto a-
libi disquirere volupe est. Ne tamen ea videamur omisisse, quæ rem
clariorem reddere solent, adducamus duo saltem exempla, unde
põst

post denominata conformitas elucescat. Sit 1. igitur virtus heroica, quæ est virtus moralis excellens ad grandia, & omnium sortem communem excedentia facta patranda, divinitus concessa, successuque felicissimo prædita: Sit. 2. Fortitudo, hæc est virtus moralis ad agentem relata, conformans actiones circa metum & confidentiam in rebus terribilibus ac fiducialibus occupatas, legi naturæ ac rectæ rationi. Ad has & alias virtutes Legislator omnes homines obligat, quia rectæ rationi & legi naturæ obsequuntur, quod deinceps sub vocabulo *τὸ* conformes notabimus. Veterum disputationem a Lud. Vives in Comm. ad c. 1. Lib. XIX. Augustini de civ. Dei, memoratam: an virtus bonis natura detur & malis denegetur, an vero usu & doctrina percipiatur, ut otiosam prætermittimus.

Rectæ rationi.) An sit recta ratio negari nequit cum ratione. Si enim vere datur recta ratio, quis, quælo, fidem adhibuerit ei, qui negat ipsam dari? Si autem non est, neque in illo erit, qui rectam rationem esse negat. E. neque iste conveniens de quacunque vel etiã hac de re feret iudicium. Unde rursus quis ei crediderit, qui non conveniens de re habet iudicium, ac aliter ipsum esse dicit ac est. Vid. Slevogt. in Diff. Pract. VIII. de peccato morali. Quid igitur ita vocatur? Non appellamus sic animam rationalem seu ipsum hominis intellectum, qui est principium quo intelligimus, vid. D. Musæus contra Vedelium de usu principiorum Rationis l. 1. c. 14. §. 50. p. 130. ff. Anima enim errat & decipitur sæpius, non solum in mysteriis & aliis fidei articulis, verum etiam in actionibus humanis. Vocatur ergo sic rectum intellectus iudicium de re, estque nihil aliud quam infallibile iudiciũ de rebus quæ ex principiis practicis fluunt. Si forte objiceretur: concedi posse, dari rectam rationem, sed requiri nobilius Subjectum ipso homine, per protoplastorum lapsum ad bona inidoneo, quod Herebordius Coll. Eth. Disp. 8. §. 5. in medium afferre videtur, E. vel solos Angelos capaces esse rectæ rationis? Resp. Falso tribui Angelis rectam rationem ex Pnevmaticis constat, cum de iis ut Spiritibus completis non *τὸ* Rationale, quod per sensuum ministerium, & cum discursu intelligit, sed *τὸ* Intellectuale, quod absque sensuum ministerio seu cum discursu, seu sine eodem intelligit & cogitat, dicatur.

B

Et

Et legi.) Lex seu a legendo i.e. eligendo, seu a legendo scil. res in tabula inscriptas, ut Cic. 1. de Legibus, seu a ligando, ut Aquinas 1. 2. qu. 90. art. 16. volunt, descendat, perinde est. Alio nomine jus vocatur. Non sumitur sensu latiori aut strictiori, sed medio, pro regula humanarum actionum. A consilio differt in eo, quod lex obliget, consilium non ita. Cognovit hoc famosus Hobbes de civ. c. 14. §. 1. sub fin. Facere id, quod lege præcipitur officii, quod consilio, arbitrii est. Hic Lex naturæ, seu naturalis observatur. Dicitur aliàs Jus naturæ, quatenus nimirum iudicio intellectus practico tribuitur. An sit jus naturæ dubitavit Carneades, memorante Lactant. L. 5. Div. Inst. c. 17. Quid Archelaus, Pyrrho & Aristippus de ea senserint vid. apud Diog. Laert. de Phil. vit. Nos, tum ex ipsa hominis natura, tum ex imperio divino, tum ex ratiocinatione, tum ex varietate conscientiarum, tum ex ipsa forma cum aliis legibus ipsi communi, tum ex multorum testimonio apud Meiss. de LL. Diff. p. 145. tum denique, quod primo loco nominandum erat Philosopho-Christiano ex Scripturæ assertis Rom. 1. 19. 20. c. 2. 14. convicti, nos ipsos blasphemare nolumus. Non vero est ipsa natura in creatura rationali, ut Vasquez. T. 2. in 1. 2. Thom. Disp. 150. c. 3. §. 22. vult, neque est illud jus, quod natura omnia animalia docuit, ut Jctis Lib. 1. Instit. Tit. 2. definitur, & proprie instinctus est, (cum quibus ludere videtur Isidorus lib. 5. Etymol. c. 4. inquit: Jus naturale est commune omnium nationum, eo quod ubique instinctu naturæ non constitutione aliqua habeatur, ut viri & foeminae conjunctio, liberorum successio &c. Neque est ipsa ratio seu facultas intelligendi, ut Cic. l. 3. de Rep. sibi persuadet, est recta ratio naturæ congruens diffusa in omnes, constans sempiterna. Nam illa Lex naturæ, quæ in primis Parentibus erat, illa ipsa est in nobis. Nunc vero erat aliquid aliud, quam ipsa intelligendi facultas. Ergo id ipsum quoque in nobis residuum est. Ast, objicitur forte, hæc est ratio, de qua adhuc sub iudice lis est, num valeat, siquidem dubitandi rationes habent, qui sentiunt: an primis parentibus eadem naturæ lex fuit cum nobis, quam in statu corrupto habemus? Resp. nos asserendo, non enim illarum Lex natura a nostra differt ratione *ὑποστασεως*, seu essentia & principii, sed ratione qualitatis, i.e. respectu perfectionis, & quidem, non ratione sui, sed ratione

tione subjecti inhæſionis, imperfectionis respectum Lex natura involvit. Corrupto enim Subjecto non statim corrumpitur id, quod inest & consequitur istud subjectum. Nec propter impotentiam naturalem strictior obligatio exspiravit, quæ fuerat in Parentibus ante lapsum, quibuscum eandem habemus naturæ legem. Hæc operatur in mente & in corde, hinc duplex notandus est effectus. Dirigit intellectum, quia regula est ac norma cui conformes nostræ requiruntur actiones, illuminat intellectum, quia ipsi oculus est quo convenientiam & conformitatem eo penitus cernit & aspicit. Intellectum illum distinguit Philosoph. 1.3. de anim. c.9. text. 49. in Theoreticum & practicum. Nunc certum est, quicquid ab intellectu utroque cognoscitur & percipitur vel ad genus principiorum nobiscum natorum vel ad conclusionum classem referri posse, ut adeo a priori intellectus munere *Συμπίπτει* a posteriori *φωτίζεσθαι* detur. In corde operatur dum cogit; voluntatem enim ligat & conscientiam obligat ad observationem solum, honesta prosequenda & turpia fugienda. Quo ipso differt ab aliis legibus, quæ plerumque & ad observationem & ad pœnam, vel aut ad pœnam, aut ad observationem conscientias obligant. Vid. Sanderson. Præl. 8. de Obl. Consc. Dicendum itaque quid sit lex naturæ? Resp. Doctor noster l. c. P. III. c. 1. §. 10. est lex divina menti humanæ naturaliter insita, suggerens principia practica, quibus actus honestus præcipitur, turpis vetatur. Hæc Lex DEI est, quod notat vox reciproca

Sue.) *τὸ* suum varias admittit significationes, omnes verò comprehendendi posse hoc modo scimus. Suum scilicet aliquid est alicui vel per se & ex sua natura, vel ex accidenti. Legislatoris Lex est ex natura, ut Legislatoris, quemadmodum homini anima sua est ex sua natura, vestis ex accidenti.

Conformes.) Dicitur quasi cum forma, notatque nihil aliud quam congruentiam hujus rei cum alia. Nunc adhuc disquirendum, an conformitas sit in ipsis rebus ut ex se fluens, an ab intellectu nostro potius pendeat? nos firmis rationibus priori ad stipulamur sententiæ. Ut omnes non tangamus, quærimus? quomodo intellectus eandem conformitatem cognoscere possit, nisi ipsi rebus insit? exemplum do: Pictor hujus imaginem in chartis offert,

conformem, tu dicis: apprime expresit pictor hujus formam, si vel respexero faciem & vultum. Nunc intelligis quod conformitas adsit, num vero hac intellectus respectu conformitas adsit, an potius ipsi rei sit adscribenda, non opus est ut disquiramus. Non-Entis enim nulla datur cognitio aut scientia, dicunt Metaphysici. Quomodo E. diceret conformitatem adesse, quia intelligeres? absurdum! non enim diceret nisi intelligeres, & non intelligeres, nisi res ipsa conformitatem evinceret ac demonstraret. Nunc facile ad exempla ante data recurrendum & demonstrandum est, quod conformitas non mentalis, sed realis & sensibilis insit.

Offert sese virtus Heroica. Dispiciamus: an cum recta ratione & lege naturæ consentiat? Hoc tum ex ejus requisitis, tum ex ejus extremitatibus duabus notamus. Altera lex naturæ, quam J. C. Scaliger ex Præf. l. i. Epidorp. nobis jam suppeditat, fundamentum esto. Dicit: Ne prodige te, nec tua prodige negligendo. Nunc requiritur ad virtutem Heroicam aggressio magnanima, hanc qui spernit, sua prodigit negligendo. Requiritur continuatio non interrupta, hanc qui intermittit, seipsum prodigit, dum inconstantiam suam prodit. Alia prætereo. Extremitates ejus sunt Feritas, alio nomine Bestialitas, qua homo excussa & depravata ratione in ferinam quasi conditionem mutatur. Quis vero dixerit talem recta ratione uti? Altera extremitas est ignavia, qua homo extra ordinem ab omni honesta actione abhorret, quod iterum juri naturæ adversatur, quæ juxta J. C. torum positionem præcipit: Honestè vivere. Sic etiam virtus altera, Fortitudo scilicet conformis est rectæ rationi & legi naturæ. Homo fortis imperterritus est in periculis, hoc dicitur ipsi ratio; bestia enim & fera quandoque etiam est imperterrita, sed sine ratione, non enim tendit ad honesta & publice utilia, quæ humanum rationis dictamen præsupponit. Audax e contrario legem naturæ offendit, dum vel alios, vel seipsum lædit. Cum tamen juxta J. C. torum sententiam nemo lædendus sit. Timidum fortuna non adjuvat. Ergo sua prodigit. Inter has extremitates mediam & virtutis viam calcat ipsa virtus, quæ exercetur. Dubium animi nulli relinquemus, itaque *ὡς ἐν παρρησίᾳ* illis obviam imus, qui forte forsitan quærunt: numne lex positiva solum hic sit intelligenda, cui conformes esse debeant virtutes? Resp. negando. Lex enim

enim positiva non omnibus innotuit, non omnibus data, in
tempore data est, ideoque non possunt esse conformes ipsi vir-
tutes, accedit, quod absurditas inde eveniret, quod primores
nostri ante legem positivam, vel penitus non habuerint natura-
legem vel saltem non eandem.

Omnibus hominibus.) Objectum personale innuitur.
Convenit cum objecto juris positivi, quod homo sit, in hoc
vero differunt, quod objectum hac in obligatione naturali
antecedenter, vel bonum vel malum sit, objectum illius ob-
ligationis indifferens. Excluduntur ab hoc objecto 1) ipse
Deus, quippe qui superiorem non agnoscit, qui tamen requi-
ritur ad obligationem, ut aliorum voluntatem stringat, & ipso-
rum actibus frenum injiciat. Videmus hoc in foro civili.
Legislatoris potestas & Autoritas subditos suos formaliter
obligat, lex ipsa materialiter & terminative, nunc si Deus es-
set obstrictus Legi naturæ, quis vel formaliter eum obligaret?
2.) Angeli non obligantur. Objecta enim sunt incapacia.
Non bonus Angelus, quia ipsi, ut justo lex nulla posita est.
Ubi vero causa exspirat, ibi immediatus effectus, qui est ob-
ligatio. Neque malus Angelus, quia nunquam sequitur re-
ctam rationem, dum non habet, fugitque omnes virtutes.
3.) Hic non merentur advertentiam bruta, cæteræque creatu-
ræ, quippe quæ omnes sunt incapaces eorum, quæ ad animam
rationalem pertinent, & ita præligendi, agendique destitu-
untur libertate. 4.) Non considerantur hic Infantes, qui an-
nos discretionis nondum sunt ingresi. Quando vero anni
discretionis incipiunt non una omnibus est Sententia, persva-
dent tamen nobis, ex quotidianis actibus, aut etiam ex eo,
quod communiter in quacunque regione accidit, desumen-
dum esse. Vid. Grot. L. 2. c. 11. §. 5. J. B. & P. Notam anno-
rum discretionis alii dicunt esse, in quibus homo bonum a ma-
lo discernere incipit. 5.) Denique Furiosos excludimus, & qui-
dem eos, qui contrariis actibus tales deprehenduntur. Illi
vero, qui dilucidis intervallis utuntur, tum temporis ab obli-
gatione penitus non sunt excludendi; actiones enim quas re-
cuperato rationis dominio edunt, juxta normam rectæ ratio-
nis

nis certe sunt dirigendæ, quod vero juxta illud dictamen fit, ac fieri debet, illud in obligatione est. Quos vero continuus furor angit, non obligatos esse censemus, sed exemptos, quia actiones ipsis non possunt imputari. Vid. Pufend. de Offic. H. & C. L. I. c. I. §. 25 & Doctor noster Prud. Moral. P. II. c. 6. §. 38. ff. Est igitur hic objectum illud, quod prædita recta ratione utitur. Huic soli Lex est data, ut Juvenalis Sat. XV.

Soli homini Lex est posita; venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces
Atque exercendis capientisque artibus apti
Sensum e cœlesti demissum traximus arce,

Hic non inconvenienter & hanc absolvimus **Quæstionem**:
anne aliquis ab obligatione legis naturæ excludi possit, ut amplius non teneatur eandem observare? Negamus. Gregorius de Valentia quidem Tom. 2. col. 910. ff. quintuplici ratione contingere posse asserit, ut ab obligatione legis quis absolvatur: sed nullum respectum omnes involvunt hæ rationes ad legem naturæ. Dicit hoc evenire 1) si lex non rite sit lata 2) si sit abrogata 3) si *imperia* resistat 4) Si Dispensatio daretur. 5) Si speciale Privilegium adsit. Legem non Naturæ rite latam esse quis negabit? neque in se neque in Legislatore defectus & illegitimitas conspicitur. Abrogata non est, nec abrogari potest. *Επιείκειαν* hic locum non habere scimus, quippe quam lex naturæ non admittit. Neque dispensare Deus, nec privilegium singulare offerre potest, atque ita aliquandiu Legem naturæ suspendere: Hoc enim esset contra ejus sanctitatem & justitiam, quippe coram cujus facie omnes nos sumus æquales. Nunc vero si privilegium speciale daretur, sequeretur, quod Deus noluerit alicujus actiones conformes esse rectæ rationi, & suæ legi, & ita Deus vellet hominem peccare, quod dictu Theologis & Christianis blasphemum. Si Deus dispensaret, sequeretur, quod dispensatio aut L. N. & P. simul, aut L. N. solum respiciat. Si illud, agerent omnes sine ratione, & sic ordo, quem DEUS ut bonum semel omnibus

bus hominibus præfixit, rueret. Si hoc, sequeretur absurditas, quod L. N. contrarietur L. Positivæ. Scimus enim, quod Lex naturalis sit universalissima, & quod nullus possit obligari ad quodvis, nisi simul obligetur per certam propositionem & congruam conclusionem Legi Naturæ, quorsum etiam Lex tendat; Si igitur Deus in dispensatione tantum naturalem Legem respiciat e. gr. ut iterum sequamur Scaligerum cit. l. Numen cole summum, hoc si DEUS dispensaret, & non simul solveret primum Decalogi Præceptum, tunc certæ contrarietas actionum esset apud illos, quorum quidam respectum habent ad L. P. quidam ad L. N. & ita quis coleret Deum, alter non coleret, quia DEUS dispensasset. Quo tamen Scaligero non largimur, quod Lex Naturæ ita sit distribuenda. Vid. Doct. Noster, Prud. Moral. Part. III. cap. II. §. 44.

Necessarias esse indicat.) Ad formale obligationis naturalis devenimus. Necessitas hic non physica, sed moralis indigitatur, quam etiam CL. Velth. l. c. l. i. c. 1. §. 42. attendere credimus. Observatur ibid. Moralistarum distinctio, inter necessitatem commissionis & omissionis. Necessitas scil. est, ut committamus bonum & omittamus malum. Tales virtutes necessarias esse indicat. Sunt enim necessariæ propter nostram infirmitatem. Obligatio non justa fuisset, quia DEUS voluit & potuit nos obligare, sed quia nostra indigentia & actionum flexibilitas poposcit. Judicat, hoc est efficit, necessitatem infert, ut quis adigatur agnoscere, non immerito sibi leges injungi, sed ideo, quod ad deviandum a regula proposita natura sit pronus, & in omne nefas proclivis.

Ad Felicitatem summam consequendam.) Finis obligationis hic est. Omnis enim actio DEI non destituitur suo fine. Obligatio duos fines respicit. Alias audit finis operis & operantis. Finis scil. ipsius operis, h. l. obligationis, Summa Felicitas seu Beatitudo est; Finis operantis, ut obligatos certæ normæ adstringat. Hic prior, ille ultimus est. Hunc-
que

que dum brevisimis consideramus, non cogitamus, in
quoniam hic vel ille Sapientum summam felicitatem quæsi-
verit, sed B. L. ad varia Systemata relegantes, præbe-
mus cum Doct. nostri P. M. P. I. cap. 1. §. 5. duplicem,
objectivam & formalem; illam DEUM ipsum, ad quem
omnia virtuosorum facta tendunt, hanc ipsam animæ ra-
tionalis functionem, statuentes. Ad finem obligationis
pervenimus, simulque ad finem & clausulam totius
Dissertationis properamus, & DEO, nostrarum
actionum Principio & Fini, laudes & grates
offerimus, quod humillime præstamus
nunc, & semper sine

Soli DEO Gloria!

Pulpita doctorum dum scandis, carmina poscis,
Quae disceptanti praestat amica manus:
Atque tuum studium laudat, simul admonet, alma
Virtutis studiis ut bene jungas opus.

Sic Patriae pergratus eris, magnisque Patronis,
Atque feres studiis praemia digna tuis. f.

Christianus Köhrenssee/ P.P.

& Elect. Alumn. Ephorus.

Virtutis solida stimulos evolvis: alumno
Solerti Virtus praemia larga feret.

Ita Pereximio & humanissimo Dn. RESSPONDENTI ominat.

Johan. Bapt. Röschelius,

Phyf. P. & h.t. F.P. Decanus.

Quem stimulat Virtus, hunc praemia digna sequen-
tur:

Id satis usque probas; haec DEUS ipse dabit.

Clarissimo atque Doctissimo Dn. Respondenti Fautori atq.
Auditori suo exoptatissimo boni ominis ergo dabit.

M. Andreas Döpffer/

Facultatis Phil. Adj. Opponens.

Madrigal.

Die Tugend baut den Thron
Da Helden und Gelehrte sitzen.
Mein KÖNIGSREICH sieht ihn schon/
Und denckt hinauff zu steigen;
Er kan vor ihm nicht verschweigen
C

Was

Was Ihn dazu bewegt.
Bermunft und Recht sind seine Schranken/
Kein Irrlicht stört ihm die Gedanken.
GOTT/ der die Lust an aller Wohlfahrt trägt/
Führt diesen Sohn
Zum edlen Tugend=Thron!

Diese Hoffnung schöpft aus dem Fleiß und Wohl-
verhalten des Herrn Respondenten

M. C. M. Seelmann/
von Leutschau aus Ober-Ungern.

Quid Favor est PATRUM? Quid sunt stipendia larga?
Nil nisi Virtutis Legitimi Stimuli

Hoc qui non credit, de Te, Charissime Amice,

Quærat & accipiet: Sunt ita non aliter.

Nam licet in Studiis nondum consumseris annum,

Id tamen hic præstas, tempora quod superat.

Tu Specimen das Doctrinæ simul atque profectus,

Ne PATRONORUM Spes maneat vacua.

Maçte igitur Virtute nova, dilecte Sodalis,

Nam sic ad laudem fertur & itur Homo.

Maçte novo Studio nam sic Spes Magna PARENTUM

Crescet, Egoque Tibi carmina plura dabo.

Pauca hæc, Amico Suo Integerrimo atque Conterra-
neo dilecto, amica manu adjicere voluit,
debuit

Johannes Mauritius Sangel

S. S. Theol. Stud. Magdeburg. Saxo.

Opponens.

Ardua

Ardua Te virtus vocat ad certamina docta
Et Tibi, dum vincis, premia larga parat:
Nomini eterni famam gestabis in orbe,
Ac fructus Urbi provenient patria.

Paucula hæc Clarissimo DN. RESPONDENTI
gratulabundus adjecit

Jacobus Hevelius,

Bütoviensis. Opponens.

✿✿
Maxima pars hominum se colligit esse beatos,
Nec non successu rerum felice vigere,
Pascere si corpus pejore libidine possit,
Promere seu valeat gemmas aurumque repostum:
Ast qui mortales error, dementia qualis
Cepit? Amica animæ fert vulnera foeda voluptas:
Omnia promittit, sed solvit somnia vana.
Quid? dicuntur opes irritamenta malorum.
Rectius is faciet, *Kirchsteini*, & tutius ibit,
Tecum qui quærit sortem vitamque beatam
In virtute pia: manet hæc & sola perennis.
Hoc instigaris *Stimulo* noctesque diesque
Ex verbis, factis hæc eminent inclyta virtus;
Hanc etiam ex cathedra docte defendere gaudes.
Conamen merito præconia digna meretur.
Gratulor hinc ausis: ex pectore comprecor imo;
A te pallentes morbos propellat *Jova*,
Quo dociles studiis annos impendere sanctis
Et dulcis patriæ possis optata replere.

Denique

Denique persolvat magnum & memorabile Numen
Fructus virtutis multos & premia digna!

Hæc pro tenui vena sed prolixissimo bene volendi &
apprecandi affectu acceleravit

Johannes Georgius Schmoel

Hildef.

Virtutis Stimulo pulsus, Svarissime amice,
Ejus de Stimulo differere aggredieris.

Gratulator ex animo, KIRCHSTEINI, cœpta secundet!

Et porro studiis adsit Jovatus.

Amico suo intimo gratulabundus pauca
hæc apponere debuit

Ernestus Conradus Falsand,

Hessem. Brunsvicensis Phil. Studiosus,

Virtutum stimulos, stimulo virtutis acutus

Excutis ad laudes exstimulasque Tuas.

Magni laudatis Fautores nisi sibi adsint,

Digna que laudandum dona sequantur opus!

Hæc suo, quem intime colit Dn. con-
teraneo addere volebat

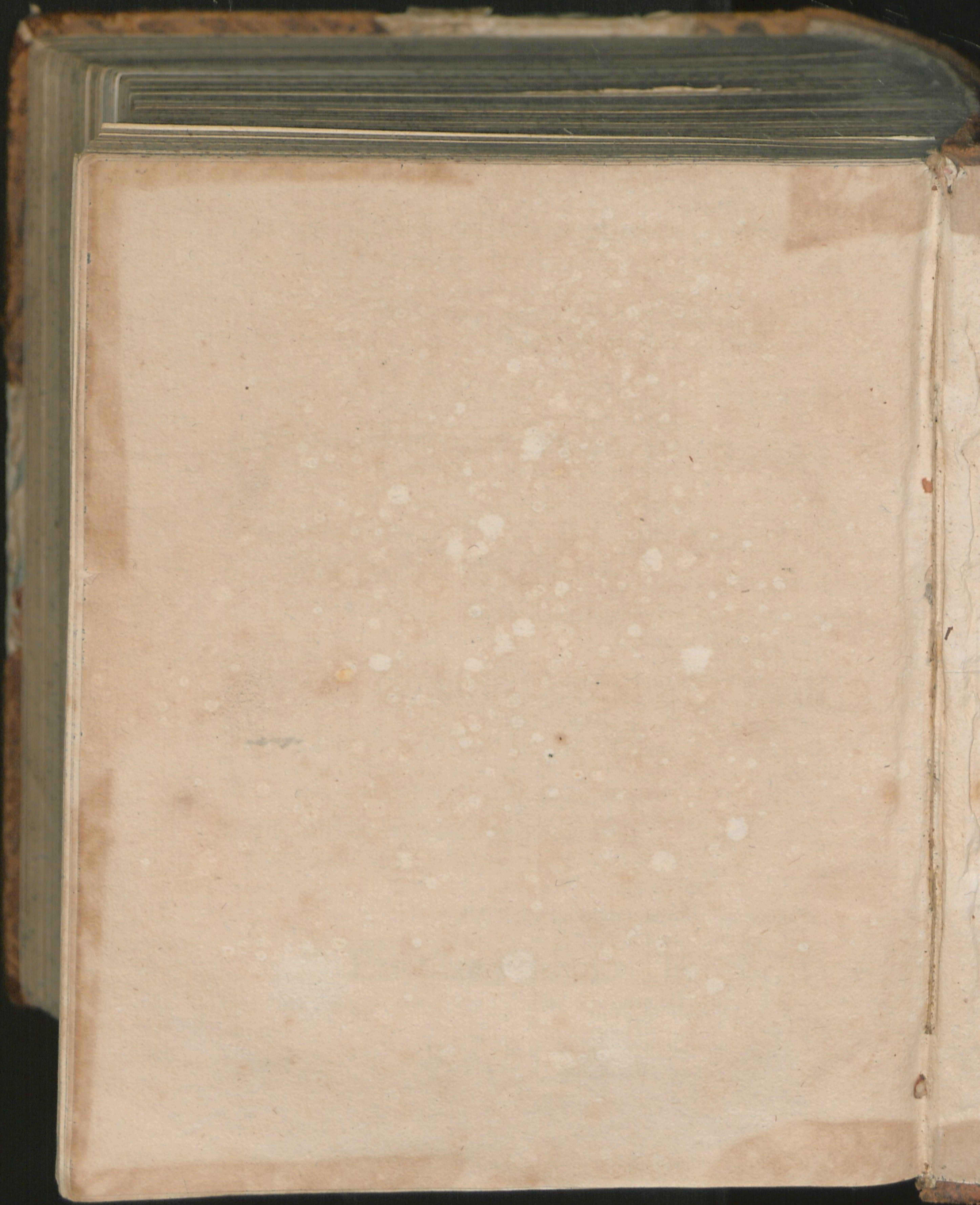
Ernestus Fridericus Fabricius,

Farsleb. Magdeb. Phil. Stud.

Denique

AB: 155 159

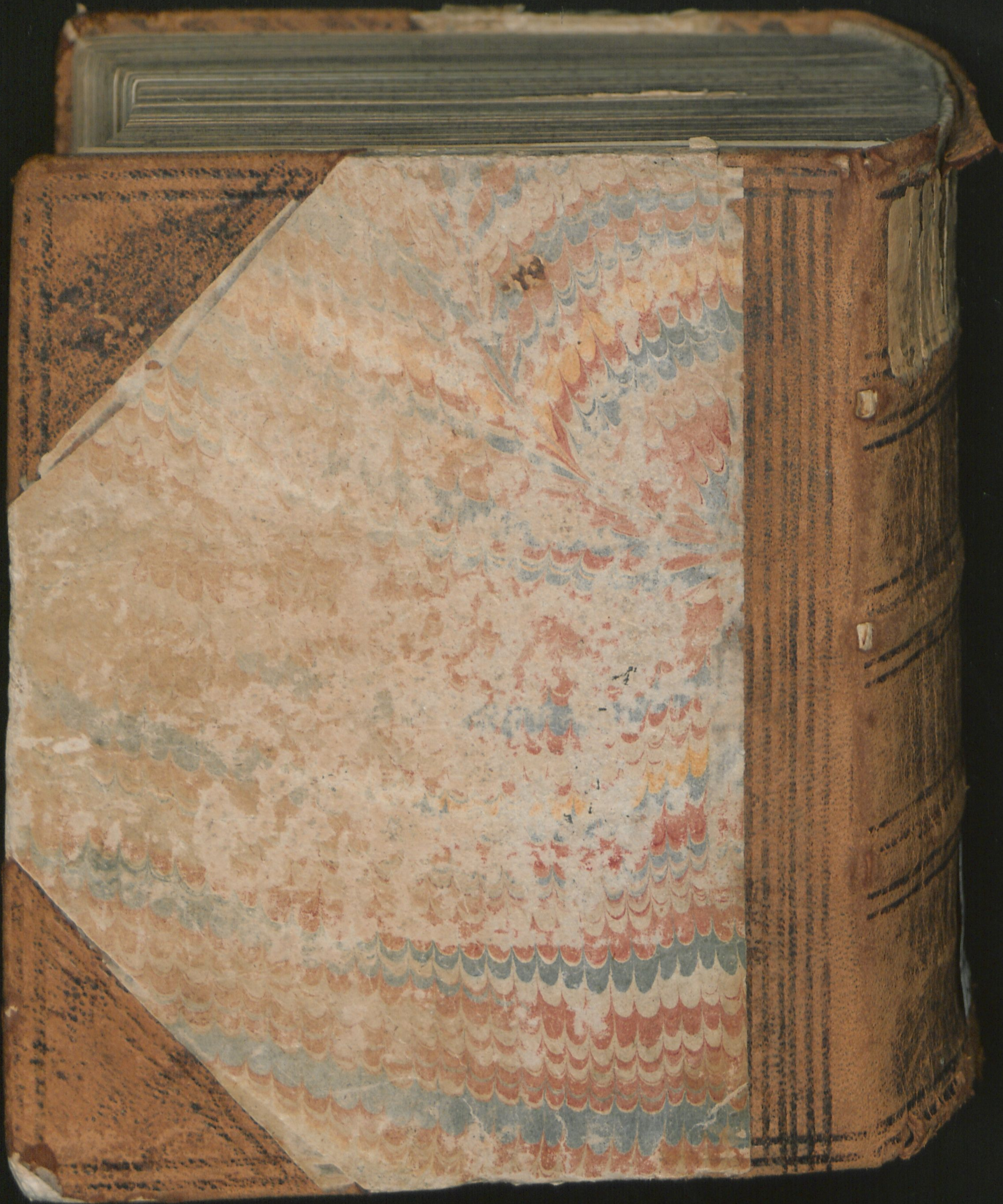
ULB Halle 3
002 673 711

f
sb.

VD 17

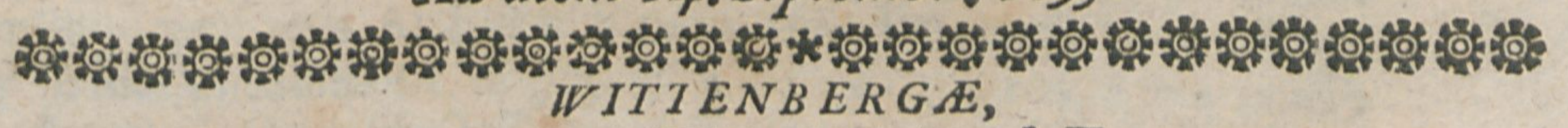

64.

DISPUTATIONEM PRIMAM,
De
VIRTUTIS
STIMULO

offert
P R Æ S I D E
M. CHRISTIANO MARTINO
Seelmann/
Leutschov, Hungarò,
RESPONDENS
HENRICUS CHRISTIANUS Kirchstein/
Magdeb. Saxo.

Ad diem 14. Septembr. 1695.

WITTENBERGÆ,
Prælo SCHULTZIANO Acad. Typogr.

Ino M

